

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

Valsts kanceleja

LATVIJAS ATTĪSTĪBAS SCENĀRIJI UN GALVENĀS DILEMMAS – LV2050

LU rektors prof. Gundars Bērziņš

ILGTERMIŅA VALSTS PLĀNOŠANAS PIEEJAS

LV2050 CEĻVEDIS

1 VISAPTVEROŠA/MĒRĶTIECĪGA PLĀNOŠANA

Mērķis nosaka šodienas rīcību

+/- Skaidra vīzija, bet zema elastība

2 SCENĀRIJU PLĀNOŠANA

Nākotnes modelēšana un risku apzināšana

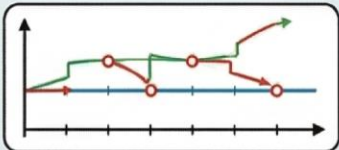
+/- Augsta gatavība, bet liela resursu ietilpība

3 ATTĪSTĪBAS VALSTS PLĀNOŠANA

Valsts ir tirgus arhitekts

+/- Efektīva vadība, bet augsti korupcijas riski

4 INKREMENTĀLĀ PIEEJA

Mazi, droši soļi un mācīšanās no kļūdām

+/- Stabila attīstība, bet lēns progress

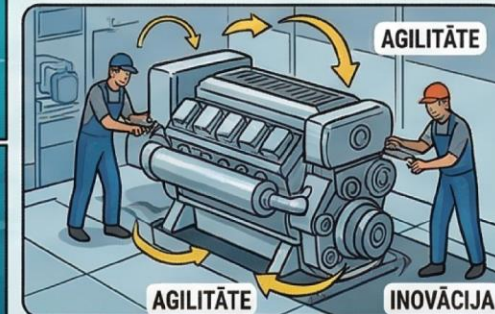
5 SADARBĪBAS PLĀNOŠANA

Kopējā vērtība rodas visiem vienojoties

+/- Plašs atbalsts, bet lēna rīcība

6 INOVĀCIJU/DINAMISKĀ PIEEJA

Valsts veido tirgu

+/- Augsta inovētspēja, bet smadzeņu aizplūšanas draudi

VEIKSMĪGAI KUĢOŠANAI IR NEPIECIEŠAMS INTEGRĒT UN SASKAŅOT VISAS SEŠAS PIEEJAS, IZMANTOJOT KATRAS STIPRĀS PUSES UN RĪKUS

Tradicionālā normatīvā plānošana kļūst neefektīva, kad nākotne ir nestabila un neparedzama.

Piemērotākas ir trīs pieejas, kas uzsver elastību, pielāgošanos un gatavību nezināmajam.

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

TRĪS PLĀNOŠANAS PIEEJAS "LATVIJA 2050"

Scenāriju plānošana — vairāku nākotnes scenāriju izstrāde, lai identificētu nenoteiktības faktoros un sagatavotu rīcības scenārijus. *Horizon Scanning* kā agrīnās brīdināšanas rīks.

Wack, P. (1985) Scenarios: Uncharted Waters Ahead. HBR; Schwartz, P. (1991) The Art of the Long View. Doubleday.

Dinamiskās spējas / Agilā plānošana (*Sense–Seize–Transform process*) — pārmaiņu identificēšana, iespēju izmantošana un resursu pārveidošana. Valsts kā tirgus veidotāja un iespēju radītāja.

Teece, D., Pisano, G. & Shuen, A. (1997) Dynamic Capabilities and Strategic Management. SMJ, 18(7); Mazzucato, M. (2013) The Entrepreneurial State. Anthem.

Neparedzēto gadījumu plānošana — gatavošanās konkrētiem riskiem (ģeopolitiskiem, ekonomiskiem, tehnoloģiskiem) — rīcības plāni krīzēm. Ārkārtas stratēģija kā pretstats stingrai plānošanai.

Mintzberg, H. & Waters, J.A. (1985) Of Strategies, Deliberate and Emergent. SMJ, 6(3); Mintzberg, H. (1994) The Rise and Fall of Strategic Planning. Free Press.

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

Šīs pieejas ir kuģa "Latvija 2050" navigācijas rīki globālajā nenoteiktības «jūrā» — ļauj pamanīt ģeopolitiskos šķēršļus, pielāgot kursu un būt gataviem krīzēm.

Mērķis — nevis imitēt lielvalstu stratēģijas, bet veidot Latvijai atbilstošu, adaptīvu un ilgtspējīgu attīstības modeli.

1918.gada 18.novembrī proklamētā Latvijas valsts ir izveidota, apvienojot latviešu vēsturiskās zemes un balstoties uz latviešu nācijas negrozāmo valstsgribu un tai neatņemamām pašnoteikšanās tiesībām, lai **garantētu latviešu nācijas, tās valodas un kultūras pastāvēšanu un attīstību cauri gadsimtiem, nodrošinātu Latvijas tautas un ikviena brīvību un sekmētu labklājību.***

**Latvijas Republikas Satversme*

**Trīs naratīvi: «Latvija 2050»
Bez valsts nav labklājības!
Bez labklājības nav kultūras!
Bez latviešu valodas un kultūras
nav jēgas valstij!**

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

VALSTS CILVĒKIEM: CILVĒKCENTRĒTA UN VĒRTĪBĀS BALSTĪTA LATVIJA

Latvija 2050. gadā ir cilvēkcentrēta un radoša, ilgtspējīga un demokrātiska valsts, kuras pamatu veido izglītota un vesela sabiedrība.

Latviešu valoda un kultūra stiprina nacionālo pašapziņu un saliedētību, ir starptautiskās reputācijas, radošuma un inovāciju avots.

Latvija ir droša un noturīga valsts, kas spēj aizsargāt savu teritoriju, kritisko infrastruktūru un informatīvo telpu, nodrošinot augstu uzticēšanos valstij un sabiedrotajiem.

Inovācijas, digitālā transformācija un mākslīgais intelekts ir integrēti pārvaldē un uzņēmējdarbībā, veidojot augstas pievienotās vērtības, klimatneitrālu un efektīvu ekonomiku, kas balstās zaļajā enerģijā, aprites risinājumos un attīstītos reģionos.

Eiropā un pasaulē Latviju pazīst kā atvērtu un taisnīgu, labklājīgu un drošu valsti, kas godā cilvēka cieņu un cilvēktiesības, veicina ilgtspējīgu attīstību un ir uzticams sadarbības partneris.

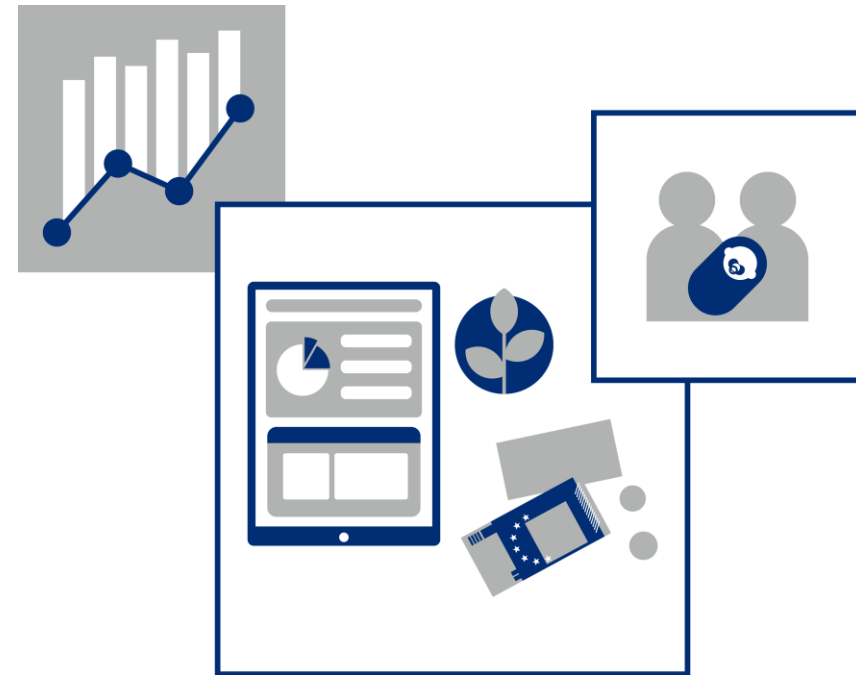
LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

LV2050 — TRĪS MAKROEKONOMISKIE SCENĀRIJI

1. TRANSFORMĒJOŠĀ NOTURĪBA

- Būtiskas strukturālas reformas un pāreja uz zināšanu ietilpīgu, zaļu un digitālu ekonomiku
- IKP un produktivitātes izrāviens
- Demogrāfisko un migrācijas izaicinājumu pozitīvi risinājumi un sabiedrības saliedētība
- Publiskās pārvaldības un politikas īstenošanas jaudas kāpināšana un tuvināšanās ES labklājības līmenim

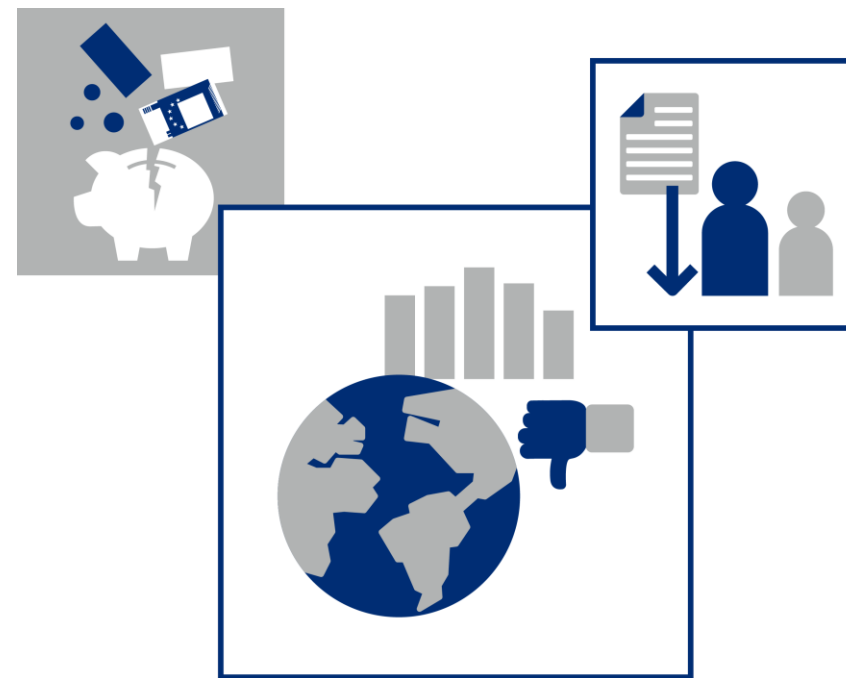
2. INERCE AR LĒNU IZAUGSMI UN DEMOGRĀFISKO NOSLODZI

- Latvija turpina virzīties pa pašreizējo strukturālo trajektoriju
- Lēna IKP izaugsme, kas ilgtermiņā nespēj kompensēt darba spēka sarukumu
- Ievērojams iedzīvotāju skaita kritums — negatīvs dabīgais pieaugums un emigrācija
- Produktivitātes kāpums zem ES vidējā — nepietiekams, lai noturētu ienākumu konvergenci

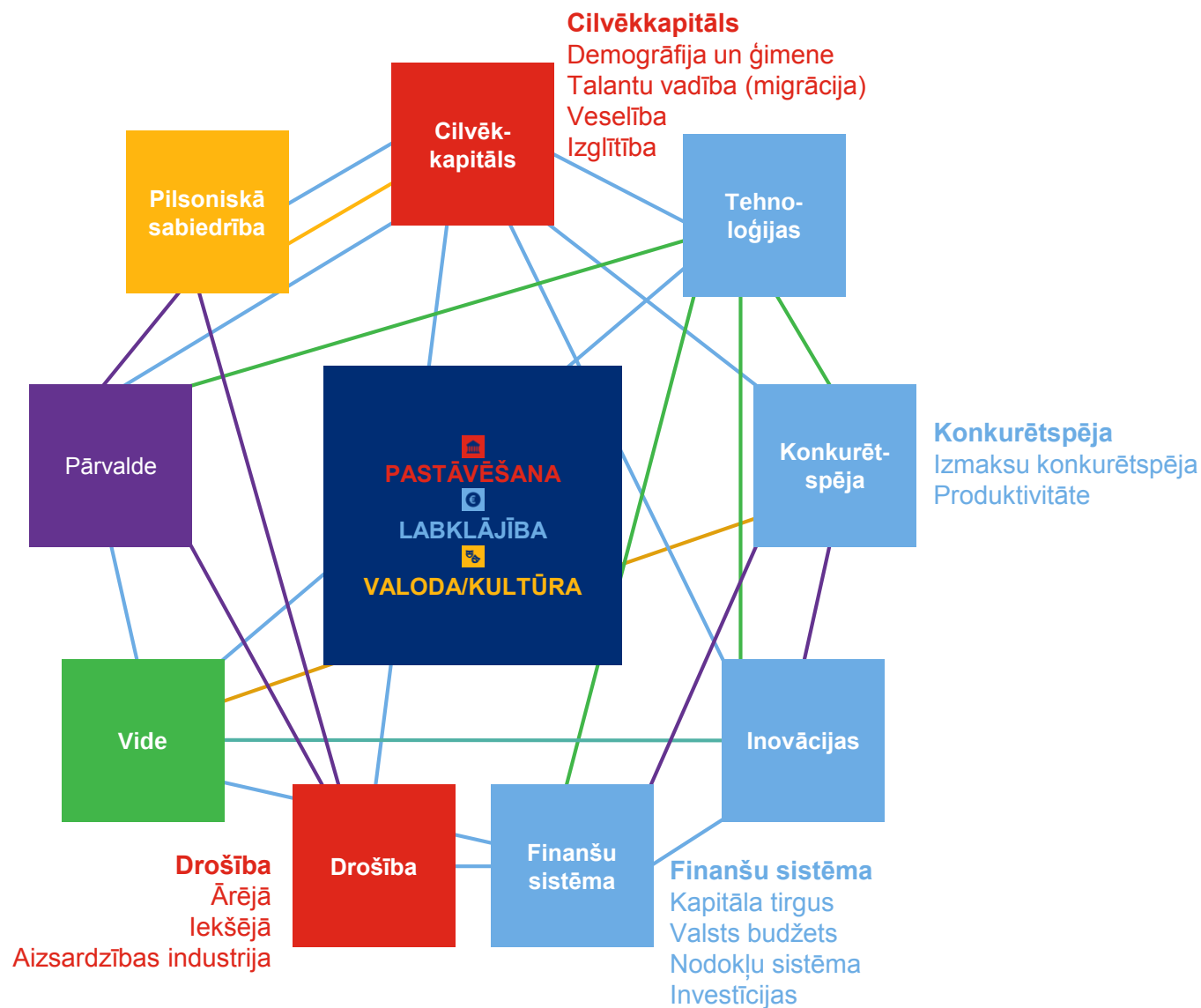

3. NEGATĪVA SPIRĀLE

- Zema demogrāfija, produktivitāte un strukturālā inerce pastiprina ekonomikas sabremzēšanos
- IKP dinamika ir stagnējoša, palielinot spiedienu uz pensiju un sociālās aizsardzības sistēmām
- Iedzīvotāju skaita kritums rada darba spēka un nodokļu bāzes sarukumu
- Tehnoloģiskā un ražīguma atpalicība, attālināšanās no ES labklājības līmeņa

LV2050 — ANALIZĒTI DEVIŅI VIRZIENI

SAKARĪBU TIPI

- **Iespējotājs**
A padara B iespējamu
- **Katalizators**
A paātrina B attīstību
- **Kritisks**
A ir priekšnoteikums B
- **Abpusējs**
A un B pastiprina viens otru
- **Spriedze**
A un B ir *trade-off*
- **Sinerģija**
 $A+B > A + B$ atsevišķi
- **Kulturāls**
Vērtību dimensija

1. ĀRĒJĀS UN IEKŠĒJĀS DROŠĪBAS STIPRINĀŠANA

VIRZIENS	IZAICINĀJUMI	DILEMMAS	MĒRĶI 2050	GALVENIE UZDEVUMI	KPI
DROŠĪBA UN AIZSARDZĪBA 	Pieaugoši ģeopolitiskie un iekšējie riski 	Ārējā drošība D1: Aizsardzības izdevumu prioritāte vs. citi prioritārie publiskie pakalpojumi D2: Vai ņemt sievietes obligātajā dienestā?! D3: Centralizēts vs. fragmentēts risku novērtējums Iekšējā drošība D1: Cilvēku kontroles un ierobežošanas paplašināšana vs. cilvēku brīvības un tiesības D2: Centralizēta krīžu vadība vs. decentralizēta un autonoma krīžu vadība D3: Drošības budžeta izdevumu sadale - iekšējā vs. ārējā drošība	• Pilnvērtīga atturēšanas spēja ar NATO • Visaptverošā valsts aizsardzība • Kiberdrošības līderis reģionā • Līderis informatīvās telpas integritātes un drošības jomā 	▪ Sabiedrības iesaiste un apmācība ▪ Iekšējās/ārējās drošības stiprināšana ▪ Modernizācija	▪ Katru gadu aizsardzībai atvēlam min. 5% IKP ▪ Rezerves karavīru skaits - min 50 tūkst ▪ Kiberspēja 95% - spējam novērst ▪ Noziedzības samazinājums par 40% ▪ Robeža pārkāpumi tuvu nullei - 100% ▪ Korupcija - ievērojama samazināšana (par 50%)

2. CILVĒKKAPITĀLS: VESELA UN ZINOŠA SABIEDRĪBA

VIRZIENS	IZAICINĀJUMI	DILEMMAS	MĒRĶI 2050	GALVENIE UZDEVUMI	KPI
DEMOGRĀFIJA, TALANTU VADĪBA, SABIEDRĪBAS VESELĪBA UN IZGLĪTĪBA 	Depopulācija, sabiedrības novecošanās, migrācija 	D1: Valsts ģimeņu atbalsta politika vs. neitrāla valsts pozīcija reprodktīvo izvēļu jomā D2: Apjomīgas ilgtermiņa investīcijas demogrāfijā vs. resursu novirzīšana ar zemāku fiskālo risku D3: Atvērtā imigrācija darbaspēka vajadzībām vs. nacionālās identitātes saglabāšana D4: Publiskā finansējuma bāzes palielināšana vs. privātā līdzfinansējuma modeļu attīstība D5: Profilaksē balstīta pieeja vs. uz ārstēšanu centrēta veselības sistēma D6: Tūlītēja darba tirgus vajadzību apmierināšanai vs. ekonomikas transformācija D6: Resursu koncentrācija Rīgā vs. reģionālā pieejamība	- Stabilizēt iedzīvotāju skaitu virs 1.7 milj. - Neto pozitīva un gudra migrācija - Vidējā dzīves ilguma un veselīgi nodzīvoto gadu ievērojams palielinājums - Cilvēku ar invaliditāti samazināšana - Veselības aprūpes un izglītības finansējuma palielināšana - Pieejama un kvalitatīva veselības aprūpe • TOP 5 Eiropas izglītības sistēma kā MI inovāciju ekosistēmas stūrakmens 70%+ pieaugušo iesaistīti mūžizglītībā	- Ģimeņu ar bērniem vērtības stiprināšana - Darbaspēka un pensionāru līdzsvara nodrošināšana - Esošā cilvēkresursa efektīvāka izmantošana - Profilaksē balstīta veselības aprūpes modeļa ieviešana - Obligātā izglītība līdz 18 gadu vecumam 	- Summārais dzimstības koeficients vismaz 1,88 jaundzimušo - Paredzamais mūža ilgums: vīrieši 77, sievietes 84 gadi 66 veselīgi nodzīvotie gadi 50% iedzīvotāju ar augstāko izglītību - Nodarbinātības līmenis 78%

3. GLOBĀLĀ KONKURĒTSPĒJA

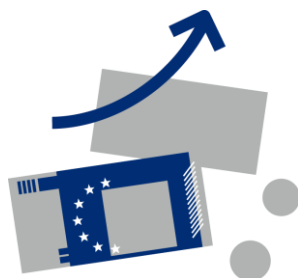
VIRZIENS

**IZMAKSU
KONKURĒTSPĒJA
UN
PRODUKTIVITĀTE**

IZAICINĀJUMI

Pieaugošas izmaksas, konkurences riski

DILEMMAS

D1: Algu un nodokļu pieaugums sociālajai labklājībai vs. konkurētspējas saglabāšana
D2: Zaļā pāreja ar augstākām izmaksām vs. konkurētspēja
D3: Visu sektoru atbalsts vs. resursu koncentrācija "čempionos"
D4: Ārvērtību investīciju piesaiste vs. vietējā kapitāla stiprināšana
D5: Zemas izmaksas vs. augsta pievienotā vērtība
D6: Ātra automatizācija (produktivitāte) vs. nodarbinātības saglabāšana

MĒRĶI 2050

- Produktivitātē panākt ES vidējo līmeni
- Darbaspēka izmaksu pieaugums nepārsniedz produktivitātes pieaugumu
- Enerģētiskā neatkarība 80%+
- Atalgojums 75% no ES vidējā
- Zemas transakcijas izmaksas sadarbībā ar valsti TOP 5 ES
- Zemākās loģistikas un elektrības pārvades izmaksas Ziemeļeiropā

GALVENIE UZDEVUMI

- Ekonomiskās sarežģītības transformācija – pāreja uz augstākas vērtības produktiem
- Investīcijas tehnoloģijās
- Efektīva un inovatīva infrastruktūra
- Produktīvo uzņēmumu atbalsts

KPI

- Produktivitāte uz vienu iedzīvotāju sasniedz ES vidējo
- Darbaspēka izmaksu un produktivitātes dinamikas sabalansētība
- Eksporta tirgus daļa pasaulē: eksporta tirgus daļas nedrīkst pārsniegt 6% samazinājumu trīs gadu laikā

4. PUBLISKĀ PĀRVALDE

VIRZIENS	IZAICINĀJUMI	DILEMMAS	MĒRĶI 2050	GALVENIE UZDEVUMI	KPI
PUBLISKĀ PĀRVALDE 	Zema uzticība, birokrātija – demokrātijas krīze 	D1: Valsts funkciju centralizācija efektivitātes nolūkos vs. decentralizācija subsidiaritātes principa ievērošanai D2: Operatīvā līmeņa ātra izpilde vs. stratēģiskā līmenī digitāli nodrošināta sabiedrības līdzdalība	▪ Top10 ES e-pārvaldē ▪ Uzticēšanās valdībai palielināšana ▪ Administratīvā sloga samazinājums ▪ Pierādījumos balstīta politika visās jomās	▪ Digitālās pārvaldes pabeigšana ▪ Administratīvā sloga samazināšana ▪ Pārvaldes profesionalizācija ▪ Sabiedrības iesaistes mehānismu stiprināšana	• Uzticēšanās valsts pārvei - 55%+ • Valsts e-pakalpojumi - 100% • Administratīvā sloga samazinājums 50%

5. TEHNOLOĢIJAS UN DIGITALIZĀCIJA

VIRZIENS

TEHNOLOĢIJAS UN DIGITALIZĀCIJA

IZAICINĀJUMI

Digitālo prasmju trūkums, digitālā plaisa

DILEMMAS

D1: Digitālā suverenitāte vs. globālo tehnoloģiju platformu izmantošana
D2: MI automatizācija efektivitātei vs. darba vietu saglabāšana
D3: Zemas izmaksas vs. augsta pievienotā vērtība
D4: Atbalsta programma visiem vs. fokusēta «čempionu» un klasteru stratēģija

MĒRĶI 2050

- Sasniegt ES līderu līmeni
- Top10 ES digitālajā attīstībā (DESI)
- Kiberdrošības līderis Baltijā
- MI integrācija visās ekonomikas nozarēs
- Eksporta struktūra: vismaz 50% eksporta apjoma veido vidējas un augstas pievienotās vērtības produkti
- Latvijā bāzēti tehnoloģiski/industriāli čempioni ar >1 miljardu EUR

GALVENIE UZDEVUMI

- Prasmju celšana visās vecuma grupās
- Uzņēmumu digitalizācija
- MI ieviešana
- E-pārvaldes attīstība

KPI

- Digitālās pamatprasmes - vismaz 90% iedzīvotāju
- Vismaz 90% uzņēmumi izmanto digitālos rīkus
- Vismaz 90% uzņēmumi izmanto digitālos rīkus
- TOP100 eksportētāji ieviesuši MI/Robotiku

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

6. INOVĀCIJU KAPACITĀTE

VIRZIENS

INOVĀCIJU KAPACITĀTE

IZAICINĀJUMI

Lēna inovāciju izplatība, zemi ieguldījumi

DILEMMAS

D1: Fundamentālo pētījumu finansējuma proporcija vs. fokusēšanās uz lietišķo pētniecību ar tirgus atdevi
D2: Visu atbalstīt vs. koncentrēt resursus (specializācija)
D3: Pašu P&A attīstība vs. tehnoloģiju absorbcija no ārvalstīm
D4: Brīvas zinātniskās izpētes granti vs. mērķorientēts līgumiskais P&A finansējums

MĒRĶI 2050

- Latvija ir līderis ES valstu vidū inovāciju reitingos
- Strong Innovator statuss ES
- Patentu skaita palielināšana
- Spin-off uzņēmumu skaita būtiska palielināšana
- Globāli konkurētspējīgi P&A centri

GALVENIE UZDEVUMI

- Atbalsts nemateriāliem aktīviem
- Valsts atbalsts inovācijām
- Elastīgs regulējums

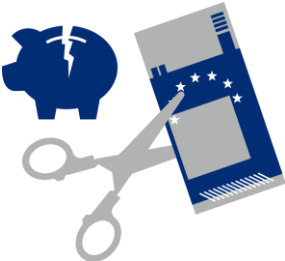
KPI

- P&A izdevumi (% IKP) - 3%
- Inovatīvie uzņēmumi - 85%
- Patenti gadā - (uz 1milj. iedz.) - 80
- Spin-off (gadā) - 50 uzņēmumi
- «Vienradži»: 3 uzņēmumi

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

7. KAPITĀLA TIRGUS, VALSTS BUDŽETS, NODOKĻI

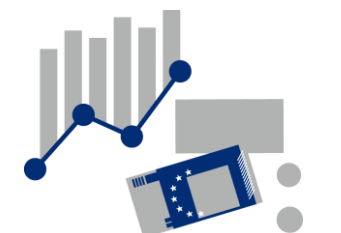
VIRZIENS	IZAICINĀJUMI	DILEMMAS	MĒRĶI 2050	GALVENIE UZDEVUMI	KPI
KAPITĀLA TIRGUS, VALSTS BUDŽETS, NODOKĻI 	Zema tirgus kapitalizācija, budžeta ierobežojumi 	D1: Baltijas tirgus integrācija vs. nacionālā suverenitāte D2: Pensiju fondu investīcijas vietējā ekonomikā vs. diversifikācija starptautiski D3: Nodokļu celšana publisko pakalpojumu finansēšanai vs. konkurētspējas veicināšana D4: Ārvalstu investoru pievilināšana ar nodokļu atvieglojumiem vs. nodokļu likmju saglabāšana D5: ĀTI pārmērīga atkarība vs. vietējā kapitāla attīstība	- Valsts ar visatraktīvāko nodokļu regulējumu ES - Nodokļu ieņēmumu palielināšana - Ilgtermiņu investīciju piesaiste - Ēnu ekonomikas samazināšana līdz ES vidējam - Fiskālā ilgtspēja - Kapitāla tirgus kapitalizācija - Vietējā riska kapitāla apjoma dubultošana	- Valsts uzņēmumu publiskais akciju piedāvājums - Līdzsvarotas nodokļu reformas - Efektīva budžeta līdzekļu izlietošana 	- Investīciju īpatsvars IKP - 28% - Kapitāla tirgus kapitalizācija sasniedz 55% no IKP - Pensiju fondu aktīvu 25%+ vietējā ekonomikā - Iekasētie nodokļi pret IKP - vismaz 40% - Ēnu ekonomika -- 10% - Valsts parāds <60% IKP), tā apkalpošanas izmaksas nepārsniedz ES vidējo

8. PILSONISKĀ SABIEDRĪBA

VIRZIENS	IZAICINĀJUMI	DILEMMAS	MĒRĶI 2050	GALVENIE UZDEVUMI	KPI
PILSONISKĀ SABIEDRĪBA 	Zema iesaiste – pilsoniskās sabiedrības vājums 	D1: Ārvalstu NVO finansējuma pieņemšana vs. nacionālā suverenitāte D2: Vārda brīvība arī dezinformācijai vs. naratīvu kontrole	▪ NVO sektora palielināšana ▪ Brīvprātīgo darbu veic 30%+ iedzīvotāju ▪ Vēlētāju aktivitātes būtiska palielināšana ▪ Mediju pratība augstākā ES	▪ Sabiedrības saliedēšana un noturības stiprināšana ▪ Iesaistes platformu paplašināšana pilsoņiem	▪ NVO sektors 3%+ no nodarbinātības ▪ Vēlētāju aktivitāte 65%+ visos vēlēšanu līmeņos ▪ Mediju pratība – 85% iedzīvotāju

9. VIDES ILGTSPĒJA UN KLIMATS

VIRZIENS	IZAICINĀJUMI	DILEMMAS	MĒRĶI 2050	GALVENIE UZDEVUMI	KPI
VIDES ILGTSPĒJA UN KLIMATS 	Klimatneitralitātes izaicinājumi, atkarība no importa energoresursiem 	D1: Strauja zaļā pāreja vs. pakāpeniska transformācija (izmaksu vs. tempa trade-off) D2: Meža ekonomiskā izmantošana vs. oglekļa piesaiste un bioloģiskā daudzveidība	▪ Klimata neitralitātes sasniegšana ▪ Enerģētiskā neatkarība ▪ Aprites ekonomikas līderis Baltijā ▪ Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana 	▪ Samazināt fosilo resursu patēriņu ▪ ES finansējuma efektīva izmantošana ▪ Vietējo resursu izmantošana	▪ Importēto energoresursu īpatsvars $\leq 25\%$ ▪ Resursu produktivitāte virs ES vidējās ▪ SEG emisiju samazinājums - 100%+ ▪ Renovētas ēkas - 70%

NĀKAMIE SOĻI

1. DILEMMASS

- Atbildes uz grūtajiem jautājumiem un izšķiršanās (dilemmass) katrā no 9 dimensijām

2. IZVĒLE

- Starppozaru diskusija un iekšējo pretrunu starp 9 dimensijām novēršana

3. PRIORITĀTES

- Kopīgu prioritāšu noteikšana un pamatojuma sagatavošana
- Mērķu, uzdevumu un KPI precizēšana

4. PASĀKUMI

- Pasākumu un aktivitāšu saraksta un plānu izveide
- «stop doing» saraksta izveide

5. RESURSI

- Panākumu faktoru definēšana
- Visa veida resursu apzināšana un plānošana, tai skaitā finanšu

6. IEVIEŠANA UN MONITORINGS

- Ieviešanas plāna izstrāde
- Monitoringa sistēmas izveide

Latvijas Universitāte izsludina pieteikšanos pedagogu balvai “Latvijas Gada skolotājs”

Pretendentus aicinām nominēt līdz 11. oktobrim

www.lu.lv

Balvu rīko

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

Izglītības un zinātnes
ministrija

Pedagogus stiprina

LATVIJAS UNIVERSITĀTES
FONDS

MIKROTIK

LIGHTGUIDE

LATVIJAS
UNIVERSITĀTE

Valsts kanceleja

STARTS PRODUKTĪVĀM SARUNĀM PAR LATVIJU!